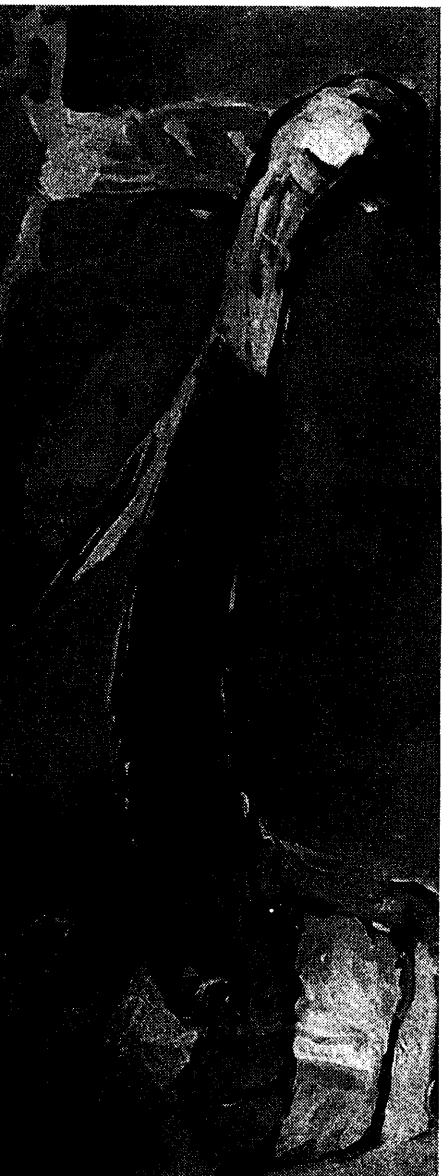

stanovili meze. Třeba že nepřipustíme, aby
adu Kosti stal kamenolom, z Českého krasu
tárna či ze Šumavy rýžoviště zlata, otrávené
dy.
emě patří také těm, kdo přijdou po nás. Patří
m mimolidským obyvatelům, zvěři lesní
– či slovy obrozenců – i tomu ptactvu ne-
mu. V tuto chvíli ji máme v užívání, jsme za
povědni, za nemnoho let ji převezmou naši
ci. V jakém ji najdou stavu?

ní to otázka výrobních procesů či „práva"
vyšší zisk. Je to otázka péče o zemi nám
ou. Těžko bychom o ni pečovali, kdyby-
si na to nedovedli vydělat. Dvacet let ztrá-
hospodaření za Brežněva a Husáka nám
kázalo nade všechnu pochybnost. Jenže je
nít stále na zřeteli, jakou cenu za to platíme.
em našeho vydělávání přece nejsou bílé ba-
...

JAN SOKOL

Jeden svět Stanislava Komárka

Stanislav Komárek: Sto esejů o přírodě a společnosti. Doudlebia a jiné fenomény. Praha, Vesmír 1995. 270 stran.

Čtenáři Tvaru, Vesmíru a Přítomnosti vědí, že STANISLAV KOMÁREK píše rád. Jeho svérázný způsob, prosycený přírodovědeckou erudicí i jazykem, střízlivě věcný i gargantuovsky nezřízený, oživuje něco z barokního „zájmu" o podivuhodnost světa, který kdysi zakládal „kabinety kuriozit", než se z nich vyvinula naše muzea. Soubor jeho esejů, který vyšel v nakladatelství Vesmír, je nejen pestré a zábavné čtení, ale také příležitost podívat se na „přírodu a společnost" Komárkovýma očima z více než jedné stránky. Co všechno ty oči vlastně vidí? Jaké jsou to oči?

Především jistě oči vědce, zoologa a etologa, a zároveň historika vědy. Ale vědce zvláštního druhu, jaký je dnes skoro na vymření: vědce, který sice zkoumá detaily a podrobnosti, ale kterého zajímají celky. Krajinné celky, biotopy, jejichž geologický substrát nějak harmonuje s příslušnými porosty i zvířenou a „namnoze" také typem obyvatelstva, s jeho kolektivní povahou a duší. Od rodné Doudlebie přes důvěrně známé Německo, Rakousko (Komárek žil řadu let ve Vídni!) a Balkán až po dalekou Menší Asii a Rusko, všude se při pozorném pohledu ukáže ta zvláštní spřízněnost mezi krajinou, ekosystémy a populací, až po její zvyky, specifické instituce a struktury chování. Stačí se dívat, se zaujetím a zájmem.

Jako jsou různé typy krajin a krajinných společenství, jsou také typy společností, spojené rysy chování, konvencemi, kulturními samozřejmostmi. A ovšem různá sub-společenství, subpopulace různých institucí, kde Komárek nachází příbuzenství vskutku netušená. Jedním z těch, která ho nejvíce zaujala, jsou „eklesiomorfní struktury", hierarchické instituce, jejichž příslušníci „omezili svou vlastní živost na jakési minimum", jen aby mohli dokonaleji hromadit a spravovat zajištěné pravdy. Čtenář tu jistě může mít různé výhrady - a přece podrobnosti struktury a chování, které Komárek vidí, sotva může popřít. Jiné oblíbené téma jsou příbuzenství napříč pomyslnou hranicí mezi přírodou a kulturou, na níž si novověký člověk tolik zakládal. A přece je třeba ve zvířecím chování tolik podobného našemu, že z toho od nepaměti žili vypravěči a spisovatelé bájek - kolik toho teprve zpozoruje poučený biolog! Vůbec podobnost čili mimeze, rozhodující pro pohled malého dítěte a z novověké vědy spíše vykázaná, se ukazuje být průvodcem přinejmenším zábavným: jen si přečtěte třeba **Relaci podobnosti** *nebo* **Tajná přání.**

Jak čtenář postupuje svazkem Komárkových esejů, tu spíše ironických a tu zase zasmušile nostalgických, pomalu se mu jednotlivé pohledy a střípky skládají do celkové vize, kterou autor sám ovšem vyslovuje vždy jen s otazníkem: „že svět je v zásadě jen jeden a podobnost taky jedna". Netřeba jistě dodávat, že tento jeden svět tvoří „příroda" i lidská společenství - to, co vidí geolog a etolog, stejně jako to, čeho si všímá psycholog nebo historik. Je tohle ještě spíš věda, anebo „pouhá filosofie"? Rozhodně náramné a osvěžující čtení.

Kdo jde

Kdo jde nočním měs
svítí lampy v ulicích
střechách, kdo jde
tiše a zlehka našlap
kteréhokoli domu,
chodby a nahoru po
dne si na schod, zav
vře oči, ten uslyší. Til
van pode dveřmi, a náhle je slyšet dech,
pláč, najednou, a pak je zase ticho. A zase,
žadonící volání, přerývané vydávání, pras
rádio hraje operu, říhání umyvadel, mlas
záchodů, prskání oleje na pánvi, dětem
cinkají příbory, smích, blbnutí, honí se po by
anebo milovat, štěká pes, z televize je slyš
a výstřely, někdo uklouzl ve vaně, něco
bernou minci něčemu jinému, něco je man
žádáno, zamítnuto, spočítáno, za vinu
nezapomenuto, nenáviděno, uvítáno, ptán
je slyšet údery, je slyšet Hajaju, mrouskání,
ve vlasech, smích nasální, žvýkání sirek, otv
oken, nožů, očí... skřeky rodin v domě
přerývaný koncert, ozvěny dne, v těch zvu
člověk, celé skupiny lidí jsou obaleny velikc
štěrkem slov, domy jsou plné rachotu život
veselosti a smutku, do malých, roztrouše
tečky za větou. Jako by už neexistovalo c
život a smrt, ale jen dům, tisíce domů, ti
město.

Lépe odejít. Zmizet jak stín. Do ulic. Do noc
větru, do roztrhaných cárů vzduchu a tma
trosek zvuků a hovorů, jež za sebou vleče
je od úst chodcům a míchá a muchlá, ol
noční krajiny, vniká do dutin a do průduch
komínů, z parku přilétl šum listí a psí ště
kocouří vřískání v křovinách, z nádraží bo
a zívání ospalého strojvůdce, z kupé se
hlasy. Je slyšet troubení lodí. Noc je rozděl
hladin, ale přesto dochází k určitým machi
městem ozývá burácení netopýrů, houk
neslyšné jsou zpomaleny a zpěv slavíka
a bučení krávy.
Je slyšet čmuchání a pískot krys, ba
v mrtvých ramenech řeky, vodnický smí
jenž se rodí z lejna sebevrahů. Chvějivé
hus, vzdychání netopýra, jenž v mord
muřího masa. Je slyšet, jen ztenka a j
hodině, tichounké vřeštění krtka.
Jak je volno, jak se dýchá ten vlahý alko
v plicích, jde do krve, oči promývá, sval
Na mostě rachotí tramvaje.
Zavírají hospody, mumlání a křik opilců
cích. Šumění kanálů a dech stok. Špl
Spánek labutí s kožnatou nohou. Cvrč
čas. Sypou se saze v komíně. Sen mou
lampou. Divý muž vřiská na vrchu, u ma
se chechtají, plácají se po ramenou,
z krhavých očí, tam v zahradách za řeko
letí ze světa, nese s sebou zvuky z ciz
moře, hukot aut, jakousi cikánštinu, z
zvuk vraha.
Všechny hlasy a zvuky, ta hudba noci, ir